

rbiti te materijalne dokaze i izložiti ih na zanimljiv, poticajan i maštovit način. Nikad ne možete reproducirati izvedbu. Isto je s filmovima.

»Način na koji se to protuslovlje minimizira – a nikad se ne može razriješiti – ne sastoji se od efektnih trikova u prikazivanju materijalnih dokaza. Tome smo se uvijek opirali. Muzej ima svoju populističku dimenziju, ali se posjetitelji ne smiju dovoditi u sumnju o tome što je istina – ono što je stvarno – a što je laž. Ako pogledate kostim za koji natpis kaže da ga je nosio Nižinski, morate biti sigurni da je to tako, a ne neka aproksimacija. To mora biti stvaran predmet. U tome je snaga muzeja. Ako je riječ o muzeju »filma, traži se da izložite oskare. Traži se autentičan predmet«.

Čini se da pitanje autentičnosti Hardcastlea uopće ne brine. »Ne sramimo se izraditi modele ili reprodukcije. Ne želimo Marilyninu originalnu haljinu, ali želimo reprodukciju te haljine, baš onakvu kakvu bi ona odjenula da bismo evocirali ozračje i duh vremena. Naš muzej nije muzej artefakata. Za to postoje druge ustanove. Ljudi misle da smo mi isti Bradford. Nismo. Pravo je što Bradford ima prvu leću CinemaScope, prvi Mitchellov mehanizam za kameru. Nas ne zanima ono što je 'prvo', pa čak ni drugo. Bitan nam je sam primjerk. Ili nešto što izgleda kao pravo«.

1. U: Ten 8, jesen 1989.
2. A. Miethe, R. Neuhauss, Aufruf zur Gruendung eines photographischen Museums in der Reichshauptstadt. U: *Das Atelier des Photographen*, 1907, str. 85/86.
3. Anonimno, Ein deutsches Museum für Photographie. U: *Apollo*, 1912, br. 413, str. 69.
4. Mente, Das photographische Museum. U: *Das Atelier des Photographen*, 34. god., 1927, str. 69.
5. *Photofreund*, br. 15, 1928, str. 280.
6. Richard Lange, u: *Photographische Rundschau*, br. 2, 1930, str. 36.

Prijevod s njemačkog: Nenad Popović

iz: *Fotogeschichte*, 10/35, 1990

TRAČAK SVIJETLA ZA FOTOGRAFIJU

PETER SAGER

Portret Ute Eskildsen, kustosa fotografske zbirke Folkwangmuseum, Essen

Ona je voditeljica »Fotografske zbirke« (Fotografische Sammlung) u Folkwangmuseumu u Essenu: suhoparna titula za ženu koja se dušom i tijelom odala temi fotografije. Ne samo da Ute Eskildsen zahvaljujemo najugledniju zbirku Savezne Republike, ona je također borac za medij s još uvijek nezadovoljavajućom pozicijom na umjetničkoj sceni.

Da ulaz u svoj odjel shvati kao stražnja vrata samo zato što su na stražnjoj strani prostranog muzeja, to Ute Eskildsen nikad ne bi palo na pamet. »Mi imamo vlastiti ulaz«, konstatira ona samosvjesno. Preda mnom stoji žena fragilnog stasa balerine. Duga plava kosa, čvrsto začesljana unatrag, pada joj uz leđa. Ute Eskildsen je voditeljica »Fotografske zbirke« u Muzeju Folkwang u Essenu. Ova žena, ova fotografska zbirka emitiraju više impulsa nego

Branislav Nušić i Dean i Margitta Dubaić, Foto: *Atelier Amerling*, Beč, 1930., /150x104 mm/, Arhiv TD

Dillon-Griez, Foto: Kulčar, Varaždin poč. stoljeća, /189x110/

svi ostali muzeji u Saveznoj Republici koji također sakupljaju fotografije.

Ute Eskildsen smjesta prelazi na stvar, na fotografiju: »Vizualno, ali i obrtničko, oduvijek me zanimalo«. Rođena 1947. u Itzehoeu, u sjevernonjemačkoj provinciji, nakon male mature absolvirala je fotografski nauk u jednom tradicionalnom fotografskom atelieru tog gradića.

Željela je postati fotograf. Mjesto za najbolju izobrazbu tada je bila »Folkwangschule« u Essenu, a učitelj na njoj legendarni Otto Steinert.

To su bile i godine studentske bune, a Ute Eskildsen nije bila među tihim đacima. »Steinert je bio prilično autoritativan, posvađali smo se i ja sam odletjela sa škole«. Umjesto da se prepusti padu u sigurnu mrežu obitelji u pro-

Čuvar reda i zakona s revolverom, Foto: D. Szabo, Lobar, 1912 /128x66 mm/, Arhit TD

vinciji, Uta Eskildsen je krenula u New York. Bavila se sa *street photography*, radila za foto studio i bila slobodni fotograf. Tolika samostalnost dopala se Ottu Steinertu. Nakon povratka, otjerana učenica unaprijeđena je u njegovu asistenticu.

Bez anegdota, konkretno, Ute Eskildsen pripovijeda o svom učitelju, guruu čitave jedne generacije danas renomiranih njemačkih fotografa. Samo u Folkwangschule i nigdje drugdje u Saveznoj Republici nije postojala mogućnost studija povijesti fotografije na izvornim primjerima. Kao Steinertova asistentica i ona se morala starati o toj povijesnoj zbirici. Ali ravnomjerno, u zavjetrini prominentnog učitelja, nije prošla niti ovaj put.

Jakov Dabac (1846-1916) Foto: A. Markgraf, Bjelovar, 1903. /136x105/

Amerika, sveta zemlja fotografije, ponovno je bila izazov. Natjecala se za stipendiju u George Eastman House u Rochesteru, za International Museum for Photography. U Americi Ute Eskildsen je uvidjela u čemu je odlika njena vlastitog rada u Essenu: širokogrudna, angažirana, sama po sebi razumljiva ophodnja s fotografijom. Kad je kratko vrijeme nakon što se vratila 1978. umro Otto Steinert, Folkwangmuseum ju je pozvao kao kustosa fotografskog odjela kojeg je tek trebalo izgraditi, i to polazeći od studijske zbirke njenog učitelja. Više nego ta zadaća, naknadno ju je uplašila okolnost da je time kao »gradska namještenica« izgubila dio samostalnosti do koje joj je bilo neobično stalo.

Zar nije bio dvostruki hendikep, pitam Utu Eskildsen, boriti se za poziciju fotografije unutar etabliranog razumijevanja umjetnosti u muzeju, i to kao žena? Sigurno, kaže ona, bilo

je situacija kada sam imala osjećaj: »No da, žena i fotografija... Ali ja to nikad nisam prihvatila i u biti nikad nisam imala problema«. Konačno netko u larmoajantnom umjetničkom životu koji stvari radi s voljom.

Jedno joj je bilo jasno: »Ako se želiš izboriti za priznavanje fotografije u muzeju moderne umjetnosti, onda moraš biti prezentna«. Što je i bila, s osam izložaba godišnje, bez suradnika, s početnim budžetom od samo 20.000 maraka. »Prve godine su bile čisto šljakanje«.

Danas Ute Eskildsen ima jednog znanstvenog suradnika, sekretaricu i dva do tri pomoćnika na ugovor o djelu. Njen izložbeni budžet narasao je na 140.000 maraka, sredstva za otkup iznose 150.000 maraka, što je već trećina ukupnog budžeta za otkup Folkwangmuseuma. »U biti sebi mogu priuštiti sve«, kaže ona uz smijeh, pa se osjeti što je njen stvarni kapital: entuzijizam i kompetencija.

Oko 3800 fotografija studijske zbirke zaokružila je na nekih 20000 pojedinačnih slika – što nije najveća, ali zacijelo najuglednija fotografska zbirka u Saveznoj Republici. U nju spadaju 144 kalotipija Hilla i Adamsona, škotskih pionira fotografije iz 19. stoljeća, opsežne skupine portreta Huga Erfurta, Helmara Lerskog i Augusta Sandera, piktoralizam Heinricha Kuehna podjednako kao i Nova stvarnost, eksperimentalna fotografija Bauhauusa iz dvadesetih godina, »Subjektivna fotografija« pedesetih godina, snimke iz Ruhrske oblasti i aktualna umjetnička fotografija, reklame i reportaže. Ovome kustosu ništa ne bi bilo tako dosadno kao skraćivanje tako šarolikog medija na samo jednu jedinu dimenziju.

Izuzev pojedinih još neobrađenih zaostavština, ova zbirka je u potpunosti katalogizirana i u velikoj mjeri publicirana, te dobro čuvana u mapama i paspartuima. No to Uti Eskildsen nije dovoljno. »Mene zbirka uopće ne zanima

ukoliko se nalazi samo po ovim ormarima. Treba je koristiti«. U studijskoj prostoriji svaki posjetilac može zatražiti da mu se pokaže svaka slika iz zbirke, tokom dva jutra u tjednu, a jednom tjedno i uvečer.

Više od polovice korisnika je iz inozemstva: istraživači, studenti koji su shvatili potencijal ove zbirke. »Ali kad vidim kako malo fotografskih škola iz okolice koristi ovu priliku«, uzrujava se Ute Eskildsen, »onda je to tromost, jer bi to značilo da bi prvo sami profesori trebali ovamo sjesti«. I 150 godina nakon izuma fotografije, nakon jubilarne godine s raskošnim izložbama i lijepih riječi, mjesto što ga zauzimaju fotografija i njeno poznavanje nažalost su još odviše skromni, smatra Ute Eskildsen. »Taj deficit se neće promijeniti tako dugo dok, na primjer, ne postoji katedra za profesora fotografije.« Zašto do danas povjesničari umjetnosti nisu ni spomenuli taj nedostatak? »Oni su, eto, vrlo suzdržani kad se radi o priznavanju vlastitog neznanja«.

Kad se radi o fotografiji, Ute Eskildsen je sve drugo do suzdržana. »Zašto Kodak ne bi osnovao katedru za fotografiju?« Da, u stvari, zašto ne? »Interdisciplinarnu katedru u čijem radu bi sudjelovali i povjesničari i znanstvenici s područja umjetnosti i društvenih znanosti«.

Bez ustezanja Ute Eskildsen kaže svoje mišljenje, to je žena koja voli analitički, provokativni razgovor. Vođenje vlastitog fotografskog muzeja, za druge izazovna zamisao, ona smatra »totalno natražnjačkim konceptom«, centralističkim mišljenjem, orijentacijom na moć: »Odvajanje nije dobro. Fotografija spada u kontekst drugih dostignuća slika kao što su film i televizija«. Medijski muzej, da – uostalom zašto, čudi se ona, »to još nije sinulo medijskom gradu Hamburgu?«

Primjer za njen integrativni, inspirativni rad bio je projekt fotografije u Ruhrskoj oblasti. Iz

višegodišnjih istraživanja u arhivima lokalnih tvrtki kod reportera, industrijskih i amaterskih fotografa, proizašao je regionalni fotografski arhiv koji do tada nije postojao, brdo slika u Ruhrskoj oblasti. Tu zbirku, većinom snimljenu na mikrofilmove, sad je preuzeo susjedni Ruhrlandmuseum, gdje jedan posebni kustos treba nastaviti posao.

Bez sponzora, u ovom slučaju bez Zajedničkog saveza za njemačku znanost (Stifterverband der Deutschen Wissenschaft), ni takvi projekti ni veći otkupi ne bi bili mogući. Uz pomoć Paula Vogtsa, bivšeg direktora Folkwangmuseuma, Ute Eskildsen je uspjela pronaći mecenu: Bertholda Beitza, predsjednika Zaklade Alfred Krupp von Bohlen und Halbach. Od 1982. zaklada financira svake godine tri stipendije za suvremenu njemačku fotografiju.

Nitko osim Ute Eskildsen nije mladim ljudima što balansiraju na tankoj žici između dokumentarne i umjetničke fotografije stvorio bolji forum od essenskog: nagradu Albert Renger Patzsch, evropsku stipendiju za fotografski projekt koncipiran u vidu knjige. Tu s 50000 maraka najjače dotiranu fotografsku nagradu u Saveznoj Republici financira Zaklada Dietrich Oppenberg. Dietrich Oppenberg, osnivač novina Neue Ruhr-Zeitung, je predsjednik Društva Folkwangmuseum. Njega su, kaže Ute Eskildsen, »onako pomalo pridobili za fotografiju«.

Fotografija nema svoj lobby. Ali ima, ako ništa drugo, Utu Eskildsen.

Zeitmagazin, n. 11, 9. ožujak 1990, 39-40

Prijevod s njemačkog: Nenad POPOVIĆ